

საბადასახადო-საბიუჯეტო სისტემის სრულყოფის ზოგიერთი საკითხისათვის

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2025.01.03>

ანოტაცია

თანამედროვე სახელმწიფოს ეკონომიკაზე ზემოქმედების საფინანსო მეთოდებს შორის განსაკუთრებით გავრცელებულია საბიუჯეტო და საგადასახადო.

თანამედროვე სახელმწიფო, სახელმწიფო კაპიტალდაბანდებათა მოცულობის ზრდით ხელს უწყობს მოთხოვნის ამაღლებას, სამრეწველო წარმოების მოცულობის ზრდას, ინვესტიციების გაფართოებას, კონიუნქტურის გამოცოცხლებას, ინფრასტრუქტურის დაფინანსებას. იგი ხელს უწყობს კერძო კომპანიების წარმოების ხარჯების შემცირებას, კაპიტალის ბრუნვის პროცესის დაჩქარებას და მათი მოგების ზრდას. სამხედრო მიზნებზე ასიგნებათა გამოყოფით სახელმწიფო მოთხოვნას აყენებს სამხედრო ტექნიკასა და შეიარაღებაზე, სამრეწველო მასალებზე, მონყობილობებზე, ნედლეულზე, ამცირებს უმუშევართა რიცხოვნობას, აჩქარებს ეკონომიკური ზრდის ტემპებს. თუმცა, ქვეყნის ეკონომიკაზე სამხედრო ხარჯების ზემოქმედება უკიდურესად წინააღმდეგობრივია. სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯზე ფინანსდება სოციალური პროგრამები.

საგადასახადო პროგნოზირება გულისხმობს გარკვეული დროითი პერიოდისათვის სახელმწიფო ან ადგილობრივ ან კონსოლიდირებულ ბიუჯეტში ეკონომიურად იმ მოცულობის დადგენას, რომლის გადახდა მოსალოდნელია კონკრეტული გადასახადის გადამხდელისაგან. გამომდინარე აქედან, საგადასახადო პროგნოზირებას გააჩნია ორი ასპექტი: ერთ მხრივ, იგი სახელმწიფოს და ადგილობრივი თვითმმართველობის პოზიციებიდან განსაზღვრავს ბიუჯეტში საგადასახადო შემოსულობების მოცულობას, ხოლო მეორე მხრივ, ადგენს საგადასახადის გადამხდელთა პოტენციურ შესაძლებლობებს და მათ მიერ ბიუჯეტში შესატანი გადასახადების სიდიდეს.

სახელმწიფო ხარჯების გამუდმებული ზრდით მაკროეკონომიკის პოლიტიკის ბერკეტების-გადა-

ბესარიონ ნაყოპია

ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
თბილისის ჰუმანიტარული სასწავლო
უნივერსიტეტის პროფესორი
<https://orcid.org/0000-0001-9017-3658>
besarionakopia@yahoo.com

სახადებისა და სახელმწიფო ხარჯების დახმარებით სახელმწიფო ეკონომიკის სტაბილიზირებას ცდილობს. ინფლაციის დაბალი დონით უფრო სრული დასაქმების მდგომარეობამდე მისი მაქსიმალური მიახლოებით. სახელმწიფო ხარჯების გამუდმებული ზრდის, მთლიან შიდა პროდუქტში მათი წილის მატების პირობებში საეჭვოა არსებობდეს თანამედროვე საზოგადოების ეკონომიკურ და სოციალურ ცხოვრებაში სახელმწიფოს ჩარევის შემცირების მტკიცე საფუძველი.

საკვანძო სიტყვები: ფისკალური მდგრადობა, მაღალი ტექნოლოგიები, ინოვაციები, საბიუჯეტო შემოსავლების ზრდა, ეკონომიკური ციკლები, ეკონომიკური ზრდის საკითხები.

SOME ISSUES OF IMPROVING THE TAX-BUDGETARY SYSTEM

BESARION NAKOPIA

Professor at Tbilisi Humanitarian University
<https://orcid.org/0000-0001-9017-3658>
besarionakopia@yahoo.com

SUMMARY

Among the financial methods of influence on modern state economic especially are spread budgetary and tax methods. The modern state, by increasing the volume of state capital investments, contributes to increasing demand, increasing the volume of industrial production, expanding investments, revitalizing the economy, and financing infrastructure. It assists private companies to reduce production expenses, accelerate capital turn process and raising of their profit. By allocating appropriations on the military targets, it places state demands on military technique and weaponry, industrial materials, equipment, raw materials, reduces numbers of unemployment, accelerates temps of economical raising. However, the impact of military spending on the country's economy is extremely contradictory. Social programs are financed from the state budget.

Tax forecast means to establish the volume in state or local or in consolidate budget for some period, which payment is probable from the exact tax payer. Hence, tax forecast has two aspects: on the one hand, from the positions of state and local self-governing authorities it determines volume of the budgetary tax incomes, but, on the other hand, it determines the potential capabilities of taxpayers and the amount of taxes they must pay into the budget.

With constant raising of state expenses, with assisting of macroeconomic political leverage-payments and state expenses, it tries to stabilize state economics. With a lower level of inflation, it is closer to a state of full employment. With constant raising of state expenses, in raising of the whole share internal products, it is doubtful that there is solid base of reducing of state interruption in modern society economic and social life.

Keywords: fiscal sustainability, high technologies, innovations, growth of budget revenues, economic cycles, economic growth issues.

ძირითადი ტექსტი

შემოსავლების გადანაწილების სახელმწიფოებრივ მექანიზმში გადამწყვეტი როლი აკისრია საგადასახადო დაბეგვრას. სახელმწიფო პირდაპირი და არაპირდაპირი გადასახადების დანესებით აწარმოებს ხაზინაში შემოსავლების მობილიზაციას, რათა ხელისუფლებამ სახელმწიფო ფუნქციების შესრულებასთან დაკავშირებული ხარჯები დაფაროს. სახელმწიფოს შემოსავლები და ხარჯები, მათი განაწილება წყაროებისა და მიმართულებების შესაბამისად წარმოგვიდგება სახელმწიფო ბიუჯეტის სახით, რომელიც სახელმწიფო ხელისუფლების მიერ ფისკალური პოლიტიკის შემუშავებითა და განხორციელებით აღწევს დასახულ მიზნებს. ფინანსური სისტემის მდგომარეობა ყოველთვის წარმოადგენს ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების, მისი ეფექტიანობის მაჩვენებელს. სახელმწიფოს ღონისძიებათა კომპლექსს ფულადი რესურსების ფორმირებისა და განაწილების სრულყოფის მიმართულებით კონკრეტული სოციალური მიზნების მისაღწევად არის ფინანსური პოლიტიკა. ეკონომიკის გაუმჯობესებისადმი საერთო ტენდენციამ გამოიწვია სახელმწიფოსა და სახელმწიფო ფინანსების როლის ზრდა სოციალური ამოცანების გადაჭრაში. ბიუჯეტის ხარჯების ზრდით ქვეყანაში განხორციელდა ცხოვრების დონის, განათლების, ჯანდაცვის, მოსახლეობის უსაფრთხოების მხარდასაჭერი ღონისძიებები. ყველა ამ პრობლემის გადასაჭრელად საჭიროა დამატებითი სახსრები, რომლებიც შემოდის ბიუჯეტში გადასახადების სახით. გადასახადები გამოხატავს ყველა ფიზიკური და იურიდიული პირების ვალდებულებას გარკვეული ზომით მიიღონ მონაწილეობა სახელმწიფო ფინანსების ფორმირებაში. გადასახადების ძირითადი ეკონომიკური ფუნქცია-აღამიანთა დაინტერესებაა ან დაინტერესების შეზღუდვა საქმიანობის ამა თუ იმ ფორმით. გარდა ამისა, გადასახადების მეშვეობით მხარდაჭერილია სამართლიანობის პრინციპი შემოსავლების განაწილებასა და გადანაწილებაში, ფორმირდება ფინანსური საშუალებები სოციალურ-ეკონომიკური ამოცანების გადასაჭრელად.

ქვეყნის ფისკალური პოლიტიკის სრულყოფის საკითხები, საბიუჯეტო მონყოფის პრობლემების განხილვა და მისი განვითარების გზები გახდა უმნიშვნელოვანესი საკითხი შემოსავლების ზრდის განხილვისას.

გადასახადები ოდითგანვე ემსახურებოდა სახელმწიფოს ფულადი რესურსების ფორმირების ძირითად წყაროს და ამიტომ ეკონომისტთა ყურადღებას ყოველთვის იქცევდა გადასახადებით დაბეგვრის საკითხები. აქ მნიშვნელოვანია: სახელმწიფოში ყველანი უნდა მონაწილეობდნენ მთავრობის შენახვაში შემოსავლების შესაბამისად. ყოველი გადასახადი უნდა იყოს მკაფიოდ განსაზღვრული ვადის, გადახდის წესის და თანხის მიხედვით; თითოეული გადასახადი უნდა იქნეს ამოღებული იმ ვადაში და იმ წესებით, რომლებიც მოსახერხებელია გადამხდელისათვის; თითოეული გადასახადი ისე უნდა იყოს შემუშავებული, რომ შესაძლებელი იყოს მისი აკრეფა მცირე დანახარჯებით. უფრო რთული პრობლემების გადაჭრის აუცილებლობის დროს სახელმწიფო ზრდის გადასახადებს, მაგრამ, ამასთან, უნდა ვიცოდეთ, რომ გადასახადების ზრდა საწარმოს მოგებაზე განსაზღვრულ ფარგლებს მიღმა ამცირებს დასაბეგრ ბაზას და წარმოების მოცულობას.

დღეისათვის საბიუჯეტო პოლიტიკის თემა განსაკუთრებით აქტუალურია, რადგანაც საქართველოს ეკონომიკა რთული პრობლემების წინაშე დგას. იმაზე, თუ როგორ განახორციელებს ხელისუფლება საბიუჯეტო და საგადასახადო პოლიტიკას, დამოკიდებულია ჩვენს ქვეყანაში მცხოვრები თითოეული ადამიანისა და მთელი ქვეყნის ბედი. ხელისუფლებამ აუცილებლად უნდა იმოძრაოს იმ მიმართულებით, რომ მიმდინარე დროისათვის მხოლოდ ის ხარჯები გასწიოს, რომლებიც დღეისათვისაა სასიცოცხლოდ აუცილებელი და ეს უნდა განხორციელდეს სახელმწიფო ხარჯების ოპტიმიზაციის გზით, არამიზნობრივი და არასაჭირო ხარჯების შემცირებითა და აღმოფხვრით.

სწორედ სტატიაში მთავარ საკითხს წარმოადგენს საქართველოს საგადასახადო და საბიუჯეტო სისტემის სრულყოფის გზების განხილვა და მოძიება მდგრადი ეკონომიკურად და მზარდი ეკონომიკის განვითარებისათვის. როდესაც ვსაუბრობთ ეკონომიკურ ზრდასა და განვითარებაზე, ყურადღება უნდა გავამახვილოთ რამდენიმე მიმართულებაზე, რომლებიც დღეს ეკონომიკური ზრდის მთავარ როლს თამაშობს კონკურენტუნარიანობისა და ეფექტიანობის სფეროში მიმდინარე ტენდენციები. მიზნები და ამოცანები სწორად უნდა განისაზღვროს, ვიცოდეთ, თუ რას წარმოადგენს თავისთავად სახელმწიფო ბიუჯეტი, რა ფუნქციები ხორციელდება ბიუჯეტის დახმარებით და რა მნიშვნელობა აქვს სახელმწიფო ბიუჯეტს საბაზრო ეკონომიკის პირობებში. ეკონომიკურ ზრდასთან არის დაკავშირებული ინტელექტუალური განვითარების დაბალი შედეგები, რადგან იგი უარყოფითად მოქმედებს

წარმოების ზრდაზე და კონკურენტუნარიანობის რეიტინგის მოხსენებებში საერთოდ არ ფიგურირებს. არადა აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში იგი საკმაოდ მაღალია. საკმაოდ დაბალია კონკურენტუნარიანობის მაჩვენებელიც, რაც ძირითადად გამოწვეული არის განვითარების დაბალი დონით, კონკურენტუნარიანი ბაზრების არარსებობით, სახელმწიფოს დაბალი ეფექტიანობით, თუმცა საქართველო ფლობს საკმაოდ დიდ პოტენციალს, რათა გადაიქცეს კონკურენტუნარიან ქვეყნად. თუ გადავხედავთ კონკურენტუნარიანობის პოლიტიკას, ბოლო პერიოდში საკმაოდ ბევრი რამ გაკეთდა, თუმცა მაინც არსებობს მთელი რიგი გამოწვევები. კონკურენციის დაბალი დონე ძირითადად მონოპოლისტური კონკურენციით არის გამოწვეული. ასევე უნდა გამოვყოთ საბაზრო პრინციპების არასრულყოფილი დანერგვა, ადგილობრივი წარმოებისა და შემოსავლების დაბალი დონით. მსოფლიო პრაქტიკით ტექნოლოგიური სიმძლავრე, მსხვილ ბაზრებზე შესვლის უნარით, წარმოების დანახარჯებსა და ბაზრებზე ფასებს შორის სხვაობით და ქვეყნის ზრდის სტრატეგიის მართვის პოლიტიკური შესაძლებლობებით.

სახელმწიფო ბიუჯეტი ნებისმიერი ქვეყნის ფინანსური სისტემის ძირითადი რგოლია. ეს განპირობებულია სახელმწიფო ბიუჯეტის მნიშვნელობით და შინაარსით ეკონომიკური, პოლიტიკური და სოციალური განვითარების თვალსაზრისით. ბიუჯეტი აერთიანებს ძირითად ფინანსურ პარამეტრებს თავისი ურთიერთდაკავშირებული და ურთიერთშემავსებელი მხარეებით. აგრეთვე, დროის სხვადასხვა პერიოდებში ესაა ეკონომიკის სტაბილიზაცია და კრიზისიდან გამოყვანა ფინანსური მდგომარეობის გაუმჯობესების გზით, ფულის მიმოქცევის სტაბილიზაციის დაგეგმვა და რეალიზაცია.

აქ მნიშვნელოვანია სტრატეგიული პროგრამების შემუშავება და მათი რეალიზაციის მეთოდების, გზების განსაზღვრა. რა თქმა უნდა, მათი განხორციელებისას ყოველთვის არსებობს თანხმლები ეფექტები, რომლებიც თავს იჩენს განვითარების თითქმის ყველა ეტაპზე. საუბარია ეკონომიკურ ზრდაზე მოქმედ სხვადასხვა ფაქტორებზე. ქვეყანაში გაუმჯობესდა სამენარმეო სფერო, შეიცვალა საკანონმდებლო ბაზა, რაც ძირითადად მოიცავდა ლიბერალური საგადასახადო კოდექსის შემოღებას, მაკონტროლებელი ორგანოების შემცირებას და შეზღუდვას. სწორედ ამ პოლიტიკის რეფორმების პირველ ეტაპზე გატარებამ განაპირობა ეკონომიკური ზრდის სტიმულირება. ეკონომიკური ზრდის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია ინვესტიციები, რომელთა დიდი ნაწილი ინფრასტრუქტურული პროექტების კენ იყო მიმართული. ამასთან აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ სამუშაო ძალის დიდი წილი ეკონომიკის განვითარებაში უარყოფითი იყო და 1.6-იანი კლებით ხასიათდებოდა, ხოლო ფაქტორების მთლიანი მწარმოებლურობის საშუალო ზრდის ტემპი კი 2,8% შეადგენდა. გაჩნდა განცდა, რომ პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებს ხელი უნდა შეეწყოს ახალი ცოდნის მიღებისა და ტექნოლოგიების დანერგვაში, რაც იქნებოდა ექსპორტის გაზრდის, დივერსიფიცირებისა და ახალი სამუშაო ადგილების შექმნის პირობა, რაც დაგეგმილი იყო

გრძელვადიანი ეკონომიკური ზრდისთვის. ქვეყანაში ბოლო წლებში გაძლიერდა სამთავრობო უწყებები და გაიზარდა მათი გამჭვირვალობა, შედეგად გაუმჯობესდა ხარჯვის ხარისხი, გაიზარდა საგადასახადო შემოსავლები. მნიშვნელოვნად შემცირდა კორუფცია, არსებითმა საოპერაციო ბალანსმა სახელმწიფოს საშუალება მისცა გაეზარდა კაპიტალური ხარჯები. კიდევ უფრო გაძლიერდა ევროინტეგრაციის კურსი, რომლის ერთ-ერთი თვალსაჩინო მაგალითად შეგვიძლია მოვიყვანოთ ევროკავშირთან თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმების გაფორმება. საქართველოს ეკონომიკისათვის უმნიშვნელოვანესი მოვლენაა აღნიშნული ევროკავშირთან თავისუფალი სავაჭრო სივრცე (DGFTA) შეთანხმება. საქართველოს მიერ გაფორმებული სხვა თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმებებისაგან განსხვავებით (DGFTA) გულისხმობს როგორც საქონლით, ისე მომსახურებით ვაჭრობის ლიბერალიზაციას. გარდა ამისა, DGFTA მოიცავს ვაჭრობასთან დაკავშირებულ საკითხთა ფართო სპექტრს და ითვალისწინებს ვაჭრობასთან დაკავშირებული საქართველოს კანონმდებლობის ეტაპობრივ დაახლოებას ევროკავშირის ეკონომიკასთან. DGFTA საქართველოს აძლევს საშუალებას ეტაპობრივად მიიღოს ევროკავშირის შიდა ბაზრის ოთხი თავისუფლებიდან სამი: საქონლის, მომსახურებისა და კაპიტალის თავისუფალი გადაადგილება, ხოლო მეოთხეს, ადამიანის თავისუფალ გადაადგილებას ხელს უწყობს სავიზო რეჟიმის ლიბერალიზაციის პროცესი. შედეგად მივიღეთ ის, რომ საქართველოს ეკონომიკური ზრდა ძირითადად უფრო დივერსიფიცირებული ეკონომიკით იყო განპირობებული. ბოლო წლებში ეკონომიკური აქტივობების ყველაზე სწრაფად მზარდ დარგებში მოხდა საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიები, პროფესიული, სამეცნიერო და ტექნიკური აქტივობები, გართობა. მიუხედავად მზარდი დივერსიფიკაციისა, საქართველო რჩება ადგილობრივ სერვისებზე ორიენტირებული ეკონომიკის მქონე ქვეყნად, რაც ეკონომიკის 2/3 შეადგენს და თუ არ ჩავთვლით ტურიზმს, უმეტესწილად არაექსპორტირებად საქმიანობას მოიცავს. ასევე ცალკე საკითხად უნდა გამოვყოთ ეფექტიანობის საკითხი. თუ ვიმსჯელებთ ზოგადი პრინციპებით, ძირითადი ყურადღება წარმოების დონეზე არის გადატანილი. დიდი ყურადღება უნდა გავამახვილოთ ასევე თვითონ სახელმწიფოს ეფექტიანობაზე. ამ უკანასკნელის ძირითადი ეფენტიანობა განპირობებულია სახელმწიფოს საზოგადოებრივი საქონლით, რომელიც იზომება საზოგადოებრივი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების ხარისხით. როგორ არის შესაძლებელი გაიზომოს სახელმწიფოს ეფექტიანობა? ამ კითხვაზე პასუხი მაინც მთლიან შიდა პროდუქტში უნდა ვეძიოთ, ოღონდ განსხვავება მდგომარეობს იმაში, საზომად სახელმწიფო მართვის სისტემაში დასაქმებულთა შრომის მწარმოებლურობა უნდა მივიჩნიოთ. თუ დავეყრდნობთ ეკონომიკის სტრუქტურული განვითარების მოდელს, მთავარი მაინც ზრდის დაგროვებისა და მოხმარების, მოთხოვნისა და მიწოდების თანაფარდობა, ინვესტიციების სტრუქტურა არის. ეკონომიკური ზრდა ძირით

თადში მაინც ერთობლივი მოთხოვნით განისაზღვრება, რომელიც მოსახლეობის, სახელმწიფოს, კერძო ინვესტორებისა და ექსპორტიორების ხარჯებს მოიცავს. ძირითად როლს მაინც მოსახლეობის შემოსავლები თამაშობს, განსაკუთრებით კი ხელფასის წილი მშპ-ში. საქართველოში დაბალია არა მარტო დანაზოგების, დაგროვებისა და ინვესტიციების წილი მშპ-ში, არამედ სახელმწიფო მოხმარების წილი. კერძო მოხმარების თვალსაზრისით, შეინიშნება მაღალი დონე, რაც ძირითადად გამოწვეულია მაღალი რესურსმოხმარებით, ვიდრე მწარმოებლურობით. საქართველოში დანაზოგებისა და ინვესტიციების დიდი ნაწილი ხორციელდება გარე ფულადი რესურსების გადმოგზავნით. შედეგად ვიღებთ სურათს, რომ ეკონომიკური ზრდის თვალსაზრისით შიდა ინვესტიციების წილი მცირეა და მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული გარედან მოზიდულ ფინანსურ რესურსებზე. აქ აღსანიშნავია ინვესტიციების გადასახადებისაგან განთავისუფლება ან მათი ნაწილობრივი შემცირება ეკონომიკის სტრუქტურული გარდაქმნის ჩარჩოებში, რაც ხარჯების შემცირებას გამოიწვევს. გარდა ზემოაღნიშნული რამდენიმე მიმართულებისა, უნდა გამოვყოთ ეკონომიკური ზრდის უთანაბრობა, ზრდის დაბალი ხარისხი და განვითარების დაბალი ინდექსი. განსაკუთრებული როლი ენიჭება ინტელექტუალურ კაპიტალს. დღესდღეობით იგი წარმოადგენს ერთ-ერთ შემაფერხებელ ფაქტორს, რაც ძირითადად გამოწვეული არის განათლების მცირე დაფინანსებით, ტექნოლოგიური განვითარების დონის დაბალი ინდექსით, განსაკუთრებით ახალი ინფორმაციული, ციფრული ტექნოლოგიების გამოყენების მცირე მასშტაბით.

საერთაშორისო გამოცდილებიდან გამომდინარე, საქართველოსთვის შემოთავაზებულია და მუშაობს ელექტრონული ბიუჯეტირების მოდელი, რომელმაც უნდა გადაჭრას შემდეგი პრობლემები:

1. ბიუჯეტირების სისტემის მნიშვნელოვანი გაუმჯობესება კონკრეტული საპროგრამო სისტემის გამოყენებით, სახელმწიფოსათვის აუცილებელ დონეზე მისი სრულყოფით;
2. სახელმწიფო ბიუჯეტის ყველა დანახარჯისა და შემოსავლის გაკონტროლება.
3. მნიშვნელოვანია, თუ რა როლს ასრულებს ბიუჯეტი და გადასახადები სახელმწიფოში და როგორ შეიძლება გავლენის მოხდენა ეკონომიკის განვითარებასა და საერთოდ, ქვეყნის კეთილდღეობაზე ამ საკითხების რეგულირებითა და სრულყოფით.

საქართველოს საგადასახადო და საბიუჯეტო სისტემების ანალიზის შედეგად ირკვევა, თუ როგორ რეგულირდება საბიუჯეტო სისტემები ქვეყანაში და რა პრობლემები წარმოიქმნება ბიუჯეტის შესრულების მიმდინარეობის დროს; თუ რომელი ცალკეული გადასახადი აითვისება უკეთ ქვეყანაში და რომელი გადასახადების სრულყოფა შესაძლებელია.

ჩვენს მიერ შემოთავაზებულია საგადასახადო ადმინისტრირების უფრო ეფექტიანი ინსტრუმენტების და საგადასახადო შეღავათების სისტემის გამოყენება საგადასახადო ტვირთის სიმძიმის შესამცირებლად.

საბიუჯეტო დაგეგმვის ეფექტიანობის ამაღლების მიზნით შემოთავაზებულია ხარჯების კლასიფიკაციისადმი ახლებური მიდგომა, რომელიც შეესაბამება IFRS(International Financial Reporting Standards);

ჩვენს მიერ საჯარო ხარჯების გამჭვირვალობის და ზოგადად საბიუჯეტო სისტემის ეფექტიანობის ამაღლების მიზნით შემოთავაზებულია საინფორმაციო ნაკადების ფორმირებისა და დამუშავებისათვის გამოყენებული იქნას ელექტრონული ბიუჯეტირების პროგრამა (Oracle Hyperion Planning).

მაკროეკონომიკური რეგულირების ერთ-ერთი მთავარი ინსტრუმენტია ფისკალური პოლიტიკა. ფისკალური პოლიტიკა ეკონომიკის სფეროა, რომელიც უშუალოდაა დაკავშირებული სახელმწიფო ორგანოებისა და სამეურნეო საქმიანობის ყველა დანარჩენი სუბიექტების ურთიერთქმედებასთან. ეს ურთიერთქმედება მიიღწევა სახელმწიფო დაკვეთების, გადასახადებით დაბეგვრისა და ტრანსფერტული გადახდების სისტემის მეშვეობით. ნებისმიერი მთავრობა ყოველთვის ატარებს გარკვეულ ფისკალურ პოლიტიკას იმისაგან დამოუკიდებლად, აცნობიერებს ის ამას თუ არა. რეალურად საკითხი მდგომარეობს იმაში, ეს პოლიტიკა კონსტრუქციული იქნება თუ გაუაზრებელი და არათანმიმდევრული. დიდ ადგილს იკავებს გადასახადებით დაბეგვრა მაკროეკონომიკის ფინანსურ რეგულირებაში. ამასთან დაკავშირებით, სახელმწიფოს ფისკალური პოლიტიკის ერთ-ერთი ძირითადი მიმართულება საგადასახადო კანონმდებლობისა და გადასახადების აკრეფის პრაქტიკის სრულყოფაა. ფინანსურ ურთიერთობათა სახელმწიფოებრივი რეგულირების პოზიციებიდან გამომდინარე, საგადასახადო დაბეგვრის მექანიზმში შეტანილი უნდა იქნეს გარკვეული ცვლილებები. გადამხდელთა ერთ ნაწილზე საგადასახადო მხარდაჭერის პოლიტიკის გატარებით და მეორე ნაწილზე, რომელიც საზოგადოებრივი ინტერესებისადმი სიმპატიებს არ ავლენს, უნდა გატარდეს გადასახადების გადიდების პოლიტიკა. ბიზნესში გაბედულად უნდა იქნეს გამოყენებული გადასახადების განაკვეთების დიფერენციაციაც. ეს იძლევა ბიუჯეტში საგადასახადო შემოსავლების ზრდის შესაძლებლობას, თუმცა გამორიცხული არ არის ამან სტიმულირების სანინააღმდეგო ეფექტიც გამოიწვიოს.

იმისათვის, რომ ნათელი მოეფინოს მართებულია თუ არა მთავრობის მიერ განხორციელებული ფისკალური პოლიტიკა, აუცილებელია მისი შედეგების შეფასება. ყველაზე ხშირად ამ მიზნით გამოიყენება სახელმწიფო ბიუჯეტის მდგომარეობა, რადგანაც ფისკალური პოლიტიკის გატარება თანდაყოლილია ბიუჯეტის დეფიციტისა თუ პროფიციტის ზრდით ან შემცირებით. ამ მაჩვენებლის მიხედვით მსჯელობა განხორციელებული დისკრეციული პოლიტიკის შესახებ საკმაოდ რთულია. ეს აიხსნება იმით, რომ, ერთის მხრივ, ბიუჯეტის ფაქტობრივი დეფიციტი თუ პროფიციტი შეიძლება იცვლებოდეს სახელმწიფო ხარჯებისა და გადასახადების მიზანმიმართული ცვლილებების შედეგად, ხოლო, მეორეს მხრივ, მათ სიდიდეზე შეიძლება გავლენას ახდენდეს ეროვნული პროდუქტის მოცულობის შემოსავლების

ცვლილება, რაც განპირობებულია ავტომატური სტაბილიზატორების არსებობით.

ფისკალური პოლიტიკის ინსტრუმენტები მოიცავს სხვადასხვა სახის გადასახადებითა და საგადასახადო განაკვეთებით მანიპულაციებს, გარდა ამისა, ტრანსფერტულ გადახდებსა და სხვა სახის სახელმწიფო ხარჯებს. ფისკალური პოლიტიკის უმნიშვნელოვანესი კომპლექსური ინსტრუმენტი და ეფექტიანობის მაჩვენებელია სახელმწიფო ბიუჯეტი, რომელიც აერთიანებს გადასახადებსა და ხარჯებს ერთიან მექანიზმში.

საბიუჯეტო პოლიტიკის ერთ-ერთი მთავარი ინსტრუმენტი გადასახადებით დაბეგრის ცვლილებაა. მთავრობა ეკონომიკურ პირობებსა და ეროვნული ეკონომიკის განვითარების ეტაპზე დამოკიდებულებით ირჩევს საბიუჯეტო-საგადასახადო ზემოქმედების ფორმებს, რომლებიც იყოფა პირდაპირ და ირიბ ფორმებად. რეგულირების პირდაპირი ფორმა გულისხმობს ძირითადად საბიუჯეტო რეგულირების ინსტრუმენტების გამოყენებას, რომელთა შორისაა სუბსიდიები, სუბვენციები, დოტაციები ცალკეული საწარმოების, დარგებისა და რეგიონების მიმართ; მიზნობრივი კრედიტები, საქონლისა და მომსახურების სახელმწიფო შესყიდვები, სახელმწიფო ინვესტიციები. სახელმწიფო შესყიდვები აყალიბებს ერთობლივი დანახარჯების და შესაბამისად, ერთობლივი მოთხოვნის ერთ-ერთ კომპონენტს. როგორც კერძო დანახარჯები, სახელმწიფო შესყიდვებიც ზრდის ერთობლივი დანახარჯების დონეს. სახელმწიფო შესყიდვების გარდა არსებობს სახელმწიფო ხარჯების კიდევ ერთი სახე, კერძოდ-ტრანსფერტული გადახდები. ის არ არის ჩართული მთლიან შიდა პროდუქტში, თუმცა, ის შედის და გაითვალისწინება პირად შემოსავალსა და განკარგავად შემოსავალში. კერძო მოხმარების მოცულობა უფრო მეტად დამოკიდებულია არა ეროვნულ შემოსავალზე, არამედ განკარგავად შემოსავალზე. ტრანსფერტული გადახდები ირიბად ახდენს გავლენას სამომხმარებლო მოთხოვნაზე, რითაც ზრდის შინამეურნეობების განკარგავად შემოსავალს. ერთობლივ დანახარჯებზე უარყოფითი ზემოქმედების ინსტრუმენტი გადასახადები. განკარგავად შემოსავლის შემცირება, თავის მხრივ, იწვევს არა მარტო სამომხმარებლო ხარჯების, არამედ დანაზოგების შემცირებასაც.

რეგულირების ირიბი ფორმა ეფუძნება საბიუჯეტო და საგადასახადო რეგულატორების კომბინაციას, რომლის დახმარებითაც სახელმწიფოს შეუძლია ზემოქმედება მოახდინოს მწარმოებელთა ფინანსურ შესაძლებლობებზე, გადახდისუნარიანი მოთხოვნის ზომებზე, ინვესტიციებზე, საწარმოთა დანახარჯებზე, ინფლაციურ პროცესებზე, ბიუჯეტის დეფიციტზე, სახელმწიფო ვალზე და სხვ. რეგულირების ირიბ ფორმებს შორის აღსანიშნავია გადასახადები და საგადასახადო შეღავათები, სოციალური დაზღვევის ფონდში შენატანები, სახელმწიფო სესხები და სხვ.

ფისკალური პოლიტიკა, როგორც ეკონომიკის ფინანსური რეგულირების საშუალება, ხორციელდება მძლავრი ბერკეტების დახმარებით - გადასახადებით დაბეგრითა და სახელმწიფო დანახარჯებით, ამასთან, დაკავშირებით ტარდება ორი ტიპის ფისკალური პოლი-

ტიკა: დისკრეციული და არადისკრეციული. დისკრეციული პოლიტიკაა სამთავრობო შესყიდვებით, გადასახადების განაკვეთებითა და ტრანსფერტული გადახდებით შეგნებულად მანიპულირება. დისკრეციული პოლიტიკის ძირითად ინსტრუმენტებს წარმოადგენს:

- ა) საგადასახადო ამოღების მოცულობის ცვლილება;
- ბ) სახელმწიფო ბიუჯეტის სახსრების ხარჯზე დასაქმების პროგრამების განხორციელება, რომელიც მიზნად ისახავს უმუშევართა უზრუნველყოფას სამუშაო ადგილებით;
- გ) სოციალური პროგრამების რეალიზაცია, რომელიც მოიცავს შემწეობების გაცემას სიბერის, ინვალიდობის მიხედვით, ღარიბი ოჯახებისადმი დახმარებებს, განათლებაზე ხარჯებს.

საბიუჯეტო-საგადასახადო რეგულირების სერიოზულ ნაკლოვანებას წარმოადგენს საკმაოდ მნიშვნელოვანი დროითი ლაგის არსებობა. ჯერ ერთი, ის მოიცავს დროს, რომელიც გადის დანყებულ იმის გაცნობიერებიდან, რომ ქვეყანაში იწყება წარმოების ვარდნა ან ინფლაცია - აქ მნიშვნელოვანია სერიოზული ყურადღება მიექცეს ინფლაციის პირობებში ინფლაციის ტემპების შესაბამისად ხელფასების ინდექსაციას, სხვანაირად შეუძლებელია საშემოსავლო გადასახადის ბიუჯეტში შემოსულობის სტაბილიზაცია. კონკრეტული ქმედებების განხორციელების აუცილებლობის გაგებაამდე; მეორე - დროით შუალედს ამ აუცილებლობის გაცნობიერებიდან ეკონომიკური პოლიტიკის კონკრეტული ღონისძიებების დამტკიცებამდე; მესამე - დროის პერიოდს მოცემული ღონისძიებების დამტკიცებიდან მათი რეალიზაციის შედეგად ეფექტების მიღებამდე.

არადისკრეციული ფისკალური პოლიტიკის ძირითად ინსტრუმენტებად გვევლინება ავტომატური სტაბილიზატორები; უმუშევრობაზე შემწეობები, სიღარიბის მიხედვით შემწეობები; პროგრესიული საშემოსავლო გადასახადი; ფერმერებისადმი სუბსიდიები, რომლებიც ზემოქმედებენ სახელმწიფო ბიუჯეტის დეფიციტის ზრდაზე ან შემცირებაზე ეკონომიკის მდგომარეობაზე დამოკიდებულებით. ავტომატური სტაბილიზატორები მიმართულია წარმოების შესაძლო ვარდნისა და ინფლაციის უარყოფითი შედეგების დასაძლევად, მაგრამ პოლიტიკოსების მხრიდან რაიმე სახის კონკრეტული ზომების მიღების აუცილებლობის გარეშე. საგადასახადო სისტემისა და შემწეობების ავტომატური სტაბილიზაცია, რომლებიც დაწესებულია პროცენტებში წინა გამომუშავების მიმართ, ამსუბუქებს ეკონომიკური რყევების სიმძიმეს, თუმცა მას არ ძალუძს სრულად მოახდინოს ეკონომიკის ციკლური განვითარების არასასურველი შედეგების კორექტირება. ავტომატურ სტაბილიზატორებს მიეკუთვნება: საშემოსავლო გადასახადი, ირიბი გადასახადები (უპირველეს ყოვლის დამატებულ ღირებულებაზე გადასახადი), უმუშევრობაზე შემწეობა და სოციალური გასაცემები.

ეკონომიკის ავტომატური სტაბილიზატორების ხარისხის ამაღლება ეწინააღმდეგება სხვა, ფისკალური პოლიტიკის უფრო გრძელვადიან მიზნებს-წარმოების ფაქტორების მიწოდების გაფართოებისადმი სტიმულების გამყარებას და ეკონომიკური პოტენციალის ზრდას, სტიმულები იწვე-

სტირებისადმი, სამენარმეორისკისადმი და შრომისადმი უფრო ძლიერი ფუნქციის შედარებით უფრო დამრეცი მრუდის პირობებში, რომლის მიღწევაც შესაძლებელია გადასახადებით დაბეგვრის ზღვრული განაკვეთების შემცირების გზით. მაგრამ ეს შემცირება თანდაყოლილია ციკლური ბიუჯეტის დეფიციტისა და პროფიციტის სიდიდების შემცირებით და შესაბამისად, ეკონომიკის ავტომატური სტაბილურობის ხარისხის შემცირებითაც. ფისკალური პოლიტიკის მოკლევადიან და გრძელვადიან ეფექტებს შორის არჩევანი წარმოადგენს რთულ მაკროეკონომიკურ პრობლემას როგორც ინდუსტრიულად განვითარებული, ისე გარდამავალი ეკონომიკისთვისაც. ავტომატური სტაბილიზატორები არ აღმოფხვრის ნონასწორული მთლიანი ეროვნული პროდუქტის ციკლური რყევების მიზეზებს მისი პოტენციური დონის გარშემო, არამედ მხოლოდ ზღუდავს ამ რყევების ამპლიტუდას.

საბაზრო ეკონომიკის მქონე ქვეყნების ძირითადი თავისებურება მდგომარეობს იმაში, რომ ბიუჯეტის დახმარებით ფინანსდება უპირატესად ის საზოგადოებრივი საჭიროებები ან სახალხო მეურნეობის ის სფეროები, სადაც კერძო ინიციატივა არ მუშაობს ან მუშაობს ცუდად; აგრეთვე თუ საჭიროა საზოგადოების ცალკეული ფენების ან მთელი მოსახლეობის დაცვა, ერთდროულად გადასახადების, სესხების, ხარჯების განწესის მეშვეობით მთლიანად ეკონომიკაზე ხდება ზეგავლენის მოხდენა.

საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობა შედგება საქართველოს კონსტიტუციისაგან, საერთაშორისო ხელშეკრულებებისა და შეთანხმებებისაგან, მოქმედი კოდექსისგან და მის შესაბამისად მიღებული კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებისაგან. გადასახადებით დაბეგვრისას გამოიყენება საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობა, რომელიც მოქმედებს საგადასახადო ვალდებულების დადგომიდან. თუ საქართველოს პარლამენტისა და ძალაში შესული საერთაშორისო შეთანხმებით დადგენილი გადასახადებით დაბეგვრის ნორმები განსხვავდება ნორმებისაგან, რომელიც საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობითაა დადგენილი, მიიღება საერთაშორისო შეთანხმების ნორმები.

აქვე აღსანიშნავია, თუ საგადასახადო განაკვეთი იცვლება მიმდინარე წელს, გადასახადის გადამხდელი უფლებამოსილია გამოთვალოს კორპორაციული საშემოსავლო გადასახადი და აწარმოოს მისი წინასწარი გადახდა, წინა საგადასახადო წლის გადასახადით დასაბეგრი შემოსავლის მიმართ მოქმედი საგადასახადო განაკვეთის გამოყენებით.

საწარმო განიხილება უცხოურ საწარმოდ, თუ ის არ არის ქართული საწარმო (ე.ი. არ არის ინკორპორირებული და არ გააჩნია საკუთარი მენეჯმენტი საქართველოში). უცხოური საწარმოები, როგორც წესი, საქართველოში იბეგრებიან მიღებულ შემოსავალზე ჩვენი ქვეყნის გადასახადებით, შემოსავლის აღნიშნული ქართული წყარო იბეგრება გადასახადით დაბეგვრის სტანდარტული სქემების გამოყენებით (ე. ი. ის, რომელიც გამოიყენება საქართველოს საწარმოების მიმართ, რაც წარმოადგენს დასაბეგრი შემოსავლის 15%-ს). თუ შემოსავალი მიღებულია საქართველოში უცხოური

საწარმოს მუდმივი დაწესებულების მეშვეობით ან ექვემდებარება გამოქვითვად დაბეგვრას, თუ ის არ არის მიღებული მუდმივი დაწესებულების მეშვეობით.

ამჟამად, საქართველო წარმოადგენს შეთანხმების მხარეს ორმაგი დაბეგვრის მიხედვით 30 ქვეყანასთან ერთად. შეღავათებით სარგებლობის წესი, რომლებიც შემოთავაზებულია ორმაგი დაბეგვრის მიხედვით შეთანხმებით, დგინდება მინისტრის ინსტრუქციით. ამ წესების თანახმად, საქართველოს რეზიდენტი, რომელიც უხდის არარეზიდენტს, ვალდებულია წარადგინოს საქართველოს საგადასახადო ორგანოებში განცხადების შესაბამისი ფორმა დასაკავებელი გადასახადის თავიდან აცილების ან შემცირებისათვის. განცხადების ფორმა წარმოდგენილი უნდა იყოს გადახდამდე ან გადახდიდან ექვსი თვის განმავლობაში. თუ განაცხადის ფორმა წარმოდგენილია მითითებული ექვსთვიანი პერიოდის შემდეგ, გამოიყენება ჯარიმა საქართველოს საგადასახადო ორგანოში ინფორმაციის წარმოდგენლობის გამო. თუ გადასახადი დაკავებულ იქნა გადახდის დროს, არარეზიდენტმა შეიძლება მოითხოვოს ანაზღაურება განცხადების შესაბამისი ფორმის წარმოდგენით.

საქართველოში სახელმწიფო ბიუჯეტების შემოსავლების ფორმირების ძირითადი წყაროები და ხარჯვითი ნაწილის მიმართულებებია:

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის მონაწილეთა საბიუჯეტო უფლებამოსილება ხორციელდება საქართველოს კონსტიტუციის, საქართველოს ორგანული კანონის „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“, საქართველოს საკონსტიტუციო კანონის „აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სტატუსის შესახებ“, მოქმედი კოდექსის, საქართველოს სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების, აგრეთვე საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლების, ავტონომიური რესპუბლიკების-აფხაზეთისა და აჭარის ხელისუფლებისა და ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ მიღებული (გამოცემული) სამართლებრივი აქტების საფუძველზე. საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის ყოველი მონაწილე საბიუჯეტო პროცესის ყველა ეტაპზე უნდა იცავდეს შემდეგ პრინციპებს:

- ა) ყოვლისმომცველობას;
- ბ) გამჭვირვალობას;
- გ) ანგარიშვალდებულებას;
- დ) დამოუკიდებლობას;
- ე) ერთიანობას;
- ვ) უნივერსალურობას;
- ზ) კონსოლიდირებას.

საბიუჯეტო პროცესი საქართველოში საბიუჯეტო სისტემის განუყოფელი ნაწილია, საბიუჯეტო სისტემის მონაწილეთა საქმიანობაა, რომელიც მოიცავს ბიუჯეტის პროექტის მომზადებას, წარმოდგენას, განხილვას, დამტკიცებას, დაზუსტებას, შესრულებას, ანგარიშგებასა და კონტროლს. საბიუჯეტო პროცესის სისტემა შედგება ოთხი პორტალისაგან.

1. საბიუჯეტო ორგანიზაციები (SU)-დანესებულებათა დანახარჯების დაგეგმვა, რომლებიც ფინანსდება სახელმწიფოს მიერ;

2. საგადასახადო-საბიუჯეტო პროგნოზირების დეპარტამენტი (FFD) - სახელმწიფო შემოსავლების დაგეგმვა;

3. ვალების მართვის ელექტრონული სისტემა (eDMS) - საინვესტიციო პროექტებისა და სახელმწიფო შემოსავლების დაგეგმვა;

4. მენეჯმენტი (BUD) - კონფიგურაციითა და კლასიფიკატორებით მართვა, ნაშთების დაგეგმვა, სახელმწიფო ბიუჯეტის შენიშვნების და კონსოლიდირებული ვერსიის დამტკიცება. საქართველოს ელექტრონული საბიუჯეტო სისტემის ძირითადი მიზანი მდგომარეობს იმაში, რომ მოხდეს სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების, ხარჯების და ნაშთის დაგეგმვა და კორექტირება; სისტემა ახდენს ბიუჯეტის მომზადების პროცესის ავტომატიზირებას, უზრუნველყოფს მიმდინარე საბიუჯეტო წლის ასიგნებების მართვას; ამ სისტემის დანერგვის შედეგად შემცირდა შეცდომების დაშვების ალბათობა, რომელიც უკავშირდება ადამიანისეულ ფაქტორს ბიუჯეტის შემუშავების პროცესში.

ამგვარად, ფისკალური პოლიტიკა, რომელიც ტარდება მთავრობის მიერ, უნდა პასუხობდეს საქართველოს საგადასახადო სისტემის აგების ძირითად პრინციპებს და უნდა ახდენდეს ქვეყნის შიგნით ეკონომიკური ურთიერთობების რეგულირებას. გარდა ამისა, საბიუჯეტო პოლიტიკის რეალიზაცია უნდა ითვალისწინებდეს გადასახადებით დაბეგვრის სახელმწიფო მართვის რამოდენიმე ფუნქციას: სახელმწიფო დანახარჯების ფინანსური, ე.ი. გადასახადების პირდაპირ ფუნქციას; სოციალური წონასწორობის შენარჩუნებას ცალკეული ჯგუფების შემოსავლებს შორის თანაფარდობის ცვლილების გზით, მათ შორის უთანასწორობის აღმოფხვრის გზით; ეკონომიკის ინფლაციის საწინააღმდეგო, სექტორული, დარგობრივი და რეგიონული სახელმწიფო რეგულირებით.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს საგადასახადო ბალანსის წონასწორობას. მის დასაბალანსებლად საჭიროა ექსპორტის გაფართოება და საგარეო ვალის შემცირება მეტი პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვით. მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციაში განვერიანებით საქართველოს მიეცა შესაძლებლობა საერთაშორისო ბაზრებზე შედეგადად პირობებით პროდუქციის ექსპორტირებისა, მაგრამ ამისთვის საჭიროა მაღალი ხარისხის კონკურენტუნარიანი პროდუქციის მიწოდება. საჭიროა ასევე ექსპორტის დივერსიფიკაცია. ამ მიზნების განსახორციელებლად საჭიროა სწორი ფისკალური, საგადასახადო, ფულად-საკრედიტო და სავაჭრო პოლიტიკის შემუშავება. აღნიშნული ვერ განხორციელდება პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების გარეშე, რომლის შემოდინებასაც თან ახლავს თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა. ამისთვის, რომ განხორციელდეს ინვესტიციების შემოდინება, საჭირო არის ინსტიტუციური წესრიგის არსებობა, პოლიტიკური სტაბილურობა. ეს არ უნდა გახდეს ეროვნული კაპიტალის დასუსტების საგანი. პირიქით, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები შესაძლოა გამოყენებულ იქნეს, როგორც, მისი გაძლიერების საშუალება, მათ შორის საბანკო სფეროში. ამავდროულად, მნიშვნელოვანია, რომ განხორციელდეს მუდმივი კონტროლი კაპიტალის შემოსვლაზე,

რადგან იგი იმპორტის გაზრდისთვისაც შეიძლება იქნეს გამოყენებული, რაც თავის მხრივ, ნეგატიურ ასახვას პოვნებს საგადასახადო ბალანსზე. ამ უკანასკნელთან გარკვეული კავშირი აქვს სავალუტო უსაფრთხოების სტრატეგიის შემუშავებას. ამისთვის საჭიროა თანმიმდევრული, მიზნობრივი პოლიტიკის შემუშავება, რომელიც დაფუძნებული იქნება ეკონომიკის გამოცოცხლების და მისი ზრდის ამალგებისკენ. ეფექტიანი სავალუტო სისტემის ფუნქციონირება საშუალებას მისცემს ქვეყნის საფინანსო სისტემის უსაფრთხო ფუნქციონირებას. ცალკე თემად უნდა გამოვყოთ ეკონომიკური ზრდის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პირობა, რომელიც დაკავშირებულია კვალიფიციური კადრების არსებობასთან. აქ კი მნიშვნელოვანია განათლებისა და მეცნიერების შესაბამისი დონის ამაღლება. ფინანსური რესურსების ხარჯვაში ე.ი. შემოსავლების გადანაწილების პროცესში ყოველი არასწორი ქმედება საზიანოა სამეურნეო ცხოვრებისთვის. იმასთან დაკავშირებით, რომ ქვეყანას ჯერ კიდევ მწირი საშემოსავლო ბაზა გააჩნია, ფისკალური პოლიტიკის ჩამოყალიბების პროცესი სერიოზული ყურადღების მიქცევას საჭიროებს. ქვეყნის ცენტრალიზებული ფინანსური რესურსები უნდა განთავისუფლდეს ე. წ. ფონდნარმომქმნელი ინსტიტუციური ორგანიზაციებისგან. აუცილებელია დასახულ იქნეს სახელმწიფოს ფისკალური და საგადასახადო პოლიტიკის ეფექტიანობის ამაღლების დამატებითი ღონისძიებები, რომელშიც გათვალისწინებული უნდა იქნეს არა მარტო სახელმწიფო ბიუჯეტის მოულობის ზრდის, არამედ მშპ-ში მისი წილის გადიდების ტენდენციაც. ამასთან, საშემოსავლო ბაზის გაფართოება უნდა მოხდეს არა მარტო საკანონმდებლო-ადმინისტრაციული ღონისძიებების გააქტიურებით, არამედ სამეურნეო საქმიანობის ლეგალიზაციისთვის ეკონომიკური პირობების შექმნით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. სილაგაძე, ა., საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამა, თბილისი, 2021 წელი;
2. Papava v. 2022. On the Main Challenges of the Architecture Transformation of the World Economy, Eurasia Review, <https://w.w.w.eurasia-arciw.com/31032022-on-the-main-challeng-of-the-architechure-transformation-of-the-world-economy-oped/>;
3. კოვზანაძე ი., თანამედროვე საბანკო საქმე, თეორია და პრაქტიკა, თბილისი 2022 წელი;
4. ნაყოფია ბ., საქართველოში ფისკალური პოლიტიკის პრობლემები და მათი სრულყოფის გზები. თბილისი. 2021 წელი;
5. საქართველოს ეროვნული ბანკი. (2025). საქართველოს ეროვნული ბანკი. <https://nbg.gov.ge/>;
6. www.rs.ge - შემოსავლების სამსახური. (2025). www.rs.ge. <https://www.rs.ge/>;
7. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო. (2024). www.mof.ge. <https://www.mof.ge/>;
8. საქართველოს პარლამენტი. (2019). [Parliament.ge](https://parliament.ge/). <https://parliament.ge/>.